

вивченням особливостей вихідного рівня ідентичності національних економічних інтересів через деструкцію зв'язків між легалізованими формами соціальної поведінки суб'єктів господарювання і можливостями їх утілення в норми соціальної відповідальності.

Зміст компонентів національних економічних інтересів відповідає специфіці конкретної моделі легітимності владних відносин, характерних лише для певної держави. У цьому контексті необхідно зауважити, що чим вище здатність системи до власного відтворення, тим сильніше соціальний опір тим змінам, які спрямовані на систему. Причому кожна конкретна форма прояву соціального опору є унікальною, так само, як унікальною є кожна система конструктивного державотворення, які в ній протікають.

Здатність створювати нові знання, технології, процеси, можливість доступу до нових знань та їх ефективного комерційного використання – усе це основоположні елементи конкурентоспроможності як на національному, так і на глобальному рівні. Тож для України принципово важливо сформулювати привабливе середовище для захисту власного інтелектуального багатства. Саме в таких умовах є можливість для розбудови економіки знань.

Напрямом подальших досліджень має стати розробка концепції національних конкурентних переваг на базі виявлення базових макроекономічних структурних зрушень та ефективного функціонування інституцій суспільного сектору економіки України.

Література

1. Філюк Г. Конкурентна культура в системі заходів конкурентної політики / Г. Філюк // Економічна теорія. – 2011. – № 3. – С. 46–58.
2. Колот А. Генезис соціальної політики під впливом глобалізації та лібералізації економічних відносин / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 1. – С. 3–11.
3. Звіти про конкурентоспроможність регіонів України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Фонду «Ефективне управління». – Режим доступу: <http://www.feg.org.ua>
4. Системи моніторингу економічних показників (Академія фінансового управління) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://194.44.29.42:3090/mstr/login.asp>
5. Жаліло Я. Щодо пріоритетних завдань економічної політики України в 2012 році: аналітична записка [Електронний ресурс] / Я. Жаліло, Д. Покришка. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/727/>
6. Юрків Н. Галузево-секторальний вимір конкурентоспроможності та економічної безпеки держави: досвід України / Н. Юрків // Вісник НБУ. – 2012. – № 5. – С. 59–61.
7. Одотюк І. Наукомістке виробництво в Україні: економічні тенденції та наслідки прояву кризових трансформацій / І. Одотюк // Економіка промисловості: наук.-практ. журн.; Ін-т економіки промисловості НАН України. – 2010. – № 1. – С. 105–113.
8. Круглик С. Валовий національний дохід країн світу / С. Круглик, О. Єременко // Вісник НБУ. – 2012. – № 3. – С. 3–5.
9. Малий І. Україна: макроекономічний вимір конкурентоспроможності економіки / І. Малий, Т. Королюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Випуск 27. – Т. 1. – С. 156–163.
10. Цокур Є. Загальна модель та особливості легітимації політичної влади / Є. Цокур // Політичний менеджмент. – 2010. – № 1. – С. 61–67.
11. Рудич Ф. Політичний режим і народодовладдя: спроба політологічного аналізу / Ф. Рудич // Політичний менеджмент. – 2010. – № 2. – С. 3–15.
12. Рейтинг Всесвітнього економічного форуму: Україна піднялася на 7 пунктів і посідає 82 місце за конкурентоспроможністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/newsline/show/rejting-vsemirnogo-ekonomicheskogo-foruma-ukraina-podnyalas-07092011134800>
13. Садовська І. Теорія трансакційних витрат: генеза і сучасність / І. Садовська, Ю. Биховець // Економіст. – 2012. – № 4. – С. 64–66.
14. Hannan M. Organizational Ecology / M. Hannan, J. Freeman. – Cambridge: Mass., 1989. – P. XIII. – 328 p.
15. Абаніна Н. Класифікація факторів, що визначають специфіку соціального опору / Н. Абаніна // Культурологічний вісник: науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянищини. – 2008. – Вип. 21. – С. 166–170.

Стаття надійшла до редакції 30 жовтня 2012 року

УДК 330.142.211.4

Є. О. Помилуко,

здобувач кафедри економічної теорії та прикладної економіки
Полтавського університету економіки і торгівлі
p.jene7@gmail.com

МЕХАНІЗМ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ, ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Статтю присвячено визначенню сутності амортизаційної системи та шляхів вдосконалення механізму амортизації. Автор аналізує амортизаційну політику і структуру механізму амортизаційної системи, розглядаючи амортизацію як економічний механізм поступового переносу зносу основних засобів і нематеріальних активів на готовий продукт, що реалізується. Зроблено висновок, що нинішній механізм національної амортизаційної системи не відповідає жодному із виділених автором типів амортизаційних механізмів.

му із виділених автором типів амортизаційних механізмів.

Ключові слова: амортизаційна політика, механізм амортизації, амортизаційна система, основні засоби, відшкодування основного капіталу.

Е. А. Помилуко
**МЕХАНИЗМ АМОРТИЗАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ,
ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ
РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ**

Статья посвящена определению сущности амортизационной системы и путей совершенствования механизма амортизации. Автор анализирует амортизационную политику и структуру механизма амортизационной системы, рассматривая амортизацию как экономический механизм постепенного переноса износа основных средств и нематериальных активов на реализуемый готовый продукт. Сделан вывод о том, что нынешний механизм национальной амортизационной системы не соответствует ни одному из выделенных автором типов амортизационных механизмов.

Ключевые слова: амортизационная политика, механизм амортизации, амортизационная система, основные средства, возмещение основного капитала.

Постановка проблеми. Аналіз діючої у країні амортизаційної системи та напрямів вдосконалення механізму амортизації показує, що чинний порядок обігу основного капіталу, на жаль, не забезпечує адекватного віддзерка-

E. A. Pomylyuko
**THE MECHANISM OF DEPRECIATION SYSTEM,
ITS IMPACT ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT
OF UKRAINE**

The article is devoted to defining the nature of depreciation and its improvement mechanism. The author analyzes the depreciation policy, the structure of the mechanism of depreciation system where depreciation is an economic mechanism for the gradual transfer of fixed assets and intangible assets onto the sales of finished product. It is concluded that the mechanism of a national system of depreciation does not fit to the framework of emphasized by the author types of depreciation mechanisms.

Key words: depreciation policy, depreciation of machinery, depreciation system, fixed assets, compensation of fixed capital.

лення вартості основних фондів з урахуванням динаміки зовнішньоекономічної ситуації, накопичення необхідних для відтворення основного капіталу фінансових коштів та їх цільового використання.

Існування проблем, пов'язаних із відтворенням основного капіталу і проведенням амортизаційної політики в Україні, свідчить про те, що сьогодні оновлення основного капіталу виявилось вразливою сферою через відсутність стимулів до його відновлення та недосконалість економічного механізму амортизації, що не сприяє налагодженню нормального процесу відтворення основного капіталу, а механізм нарахування амортизаційних коштів не стимулює цільового, і насамперед інвестиційного, їх використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначенню сутності складових амортизаційної системи, механізму амортизації та їх впливу на економіку держави присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема І. І. Веретеннікова, А. В. Ложникова, Л. А. Васильєва, П. Орлова, С. Орлова, А. Никітіна, М. Степанова. Однак існує необхідність визначити сутність процесів відтворення основного капіталу та економічний механізм його амортизації, що дозволило б розробити і реалізовувати конструктивні методи адаптації амортизаційного механізму основного капіталу до умов перехідної економіки.

Тому **метою нашої статті** є виявлення сутності амортизаційної системи та механізмів її реалізації на сучасному етапі розвитку економіки України.

Основні результати дослідження. Амортизаційна політика є складовою системи зовнішнього керування відтворенням зношених основних засобів підприємства, яка визначає рівень індивідуалізації та можливість внутрішньої варіативності амортизаційної політики окремого підприємства. Упродовж багатьох років амортизаційна політика залишається найслабшою ланкою економічної політики всіх урядів незалежної України, оскільки сформована ними амортизаційна система не виконує своєї головної функції – створення зацікавленості підприємців до оновлення основних засобів, упровадження наукових розробок і новітніх технологій у виробництво [9]. Необхідність функціонування амортизаційної системи на рівні держави обумовлена тим, що вона є важливою складовою податкової, інвестиційної, інноваційної систем і стимулює або, навпаки, стримує економічне зростання країни та різних секторів економіки. У такому разі амортизаційна система, її структура і ступінь відтворення багато у чому залежать від стану економічного організму, в якому вона функціонує.

Насамперед зазначимо, що система – це цілісна, упорядкована сукупність взаємозв'язаних елементів, які стійко взаємодіють у просторі та часі для досягнення певної мети.

Амортизаційну систему можна розглядати на мікро- і макрорівні. Амортизаційна система підприємства (мікрорівень) становить підсистему амортизаційної системи держави (макрорівень).

Амортизаційна система є динамічним організмом, що змінюється під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, які можуть викликати порушення її рівноважного стану.

Система амортизації включає три пов'язані між собою підсистеми, що існують одночасно, а саме: нарахування, накопичення і використання амортизаційних відрахувань. У рамках зазначених підсистем виділяють елементи, які в сукупності складають механізм системи амортизації.

Амортизація – це економічний механізм поступового переносу зносу основних засобів і нематеріальних активів на готовий продукт, у результаті чого їх первісна вартість розподіляється у часі протягом повного терміну використання, формуючи спеціальний грошовий фонд, що забезпечує відтворення цих засобів та активів.

Амортизація є механізмом, що визначає економічний розвиток суспільства, а відтак механізм амортизації необхідно адаптувати до економічної ситуації, що склалася у країні.

Механізм амортизаційної системи покликаний і повинен вирішувати відразу три взаємозв'язані завдання:

1. Відшкодування витрат на створення виробництва.
2. Накопичення коштів.

3. Використання накопичених грошових засобів з метою відновлення, оновлення та розширення виробництва.

Механізми амортизаційної системи, які вже застосовуються у сучасній світовій економічній практиці, на наш погляд, можна поділити на чотири типи – так, як це представлено в табл. Критеріями класифікації типів механізмів амортизаційної системи виступають:

- залежність від способу нарахування;
- контроль за використанням амортизаційних засобів;
- характер оподаткування.

Таблиця

Типи механізмів амортизаційної системи

Тип амортизаційного механізму	Нарахування амортизації	Використання амортизації	Оподаткування
1	Вільне	Вільне	Податок на прибуток
2	Нормативне	Вільне	Немає
3	Вільне	Контрольоване	Немає
4	Нормативне	Контрольоване	Немає

Джерело: Розроблено автором

Амортизаційний механізм першого типу переважно застосовується суб'єктами малого бізнесу. Таким підприємствам набагато зручніше сплачувати податок на прибуток, можливо, у зменшеному розмірі без будь-яких амортизаційних виключень із бази оподаткування, а придбавати нове устаткування, його модернізувати вже з прибутку. Вільний, ненормований амортизаційний механізм використовується в багатьох країнах, що розвиваються, даючи їм перевагу в конкурентній боротьбі, особливо на стадії завоювання ринку. На наш погляд, цей тип можна з певною часткою умовності назвати амортизаційним механізмом, оскільки він передбачає тільки нарахування амортизаційних сум (відшкодування за вартістю), а їх подальше використання залишається невідомим.

Найбільш поширеним у високорозвинутих країнах є другий і третій типи амортизаційного механізму. У першому випадку, на законодавчому рівні затверджуються нормативи, а використання амортизаційних засобів здійснюється самостійно. У другому випадку, навпаки, відповідно до норм, прийнятих підприємцем самостійно, проводиться нарахування амортизації та чітко окреслена цільова витрата нарахованих засобів. Це відбувається з метою збереження інтересів справедливості держави і господарюючого суб'єкта, оскільки амортизаційна політика перетинається із бюджетною політикою держави.

Четвертий амортизаційний механізм із нормативним нарахуванням амортизації та контрольованим використанням амортизаційних засобів був поширений ще в радянські часи. Нарухування здійснювалося за нормативами, а використання контролювалося державою (міністерствами і державними банками) через систему консолідації амортизаційних засобів.

Такі заходи повинні були забезпечити перехід до другого типу механізму амортизаційної системи. Проте подібний механізм, що добре працює в західних країнах, виявився непридатним для України через відсутність ефективного (відповідального) власника. Відтоді механізм видозмінився, але не у кращий бік, – сьогодні він не тільки не відповідає західним аналогам, а й не вписується в рамки існуючих амортизаційних механізмів.

Сформувався його особливий тип, що має такі риси:

- нормативне нарахування амортизації;
- зменшення прибутку оподаткування у зв'язку із вивільненням амортизації;
- відсутність повномасштабної стадії накопичення і утворення значущих обсягів амортизаційних засобів;
- неконтрольоване використання амортизаційних відрахувань.

Звертаючись до світової практики реформування національних амортизаційних систем, можна відмітити, що постійний пошук гнучких форм регулювання, відшкодування основного капіталу здійснюється під державним контролем через застосування спеціальних заходів амортизації (непрямих пільг), що пов'язано із жорстко дотримуваним порядком оподаткування. Наприклад, якщо податкова інспекція у США виявляє, що амортизаційні засоби використовуються не для заміни основного капіталу, а на інші цілі, то фірма перераховує до бюджету не тільки цю суму, а й чималий штраф. У Японії законодавчо закріплено правила визначення нарахування амортизації в податкових цілях, що додатково регулюються «списками пріоритетності» [2].

В Україні нічого подібного не спостерігається. Ліквідація стадії накопичення амортизації та утворення амортизаційних засобів призвело до того, що цей актив розчинився в розрахунковому рахунку підприємства, на який тепер зараховується виручка від реалізованої продукції, у тому числі її складова – амортизаційні засоби. Це спричинило блокування інструментів контролю цільового використання амортизаційних відрахувань, оскільки зник об'єкт цього контролю. Якщо немає амортизаційних засобів як об'єкту обліку, то стають неможливими моніторинг і контроль цільового напрямку їх використання. Тому в Україні регулювання такого роду інструментів амортизаційної політики й не передбачається [6].

Економічна криза, брак коштів змусили підприємства користуватися засобами амортизації в поточному господарському обігу. Амортизаційні засоби використовувалися, наприклад, для покриття приросту готової продукції, дебіторської заборгованості, виплати заробітної плати й т. ін. Через нестачу коштів постійно відкладалося проведення назрілих економічних і технічних перетворень, тому використана у такий спосіб амортизація розглядається як прихована форма датування потенційних інвесторів, а не як джерело відшкодування основного капіталу [8]. Слід відмітити, що практика використання амортизаційних засобів на поточне споживання, його «проїдання» стала закономірним і звичним явищем в Україні.

Легалізація прискореної амортизації в перехідній економіці не принесла того позитивного ефекту, який планувався. Це пов'язано, по-перше, із некоректністю процедури переоцінки основного капіталу; по-друге, із високим ступенем зносу основного капіталу; і, по-третє, з неможливістю варіювання методами амортизації виходячи із загальної економічної ситуації та фінансового стану господарських суб'єктів. Вибраний платником податків метод нарахування амортизації не може бути змінено [6].

Бухгалтерська і податкова амортизація повинні доповнювати одна одну. Однак із застосуванням прискореної амортизації величина амортизаційних відрахувань, що віднімається з оподаткованого прибутку, виявляється вище економічно обґрунтованої. У разі подібного завищення підприємство, переміщуючи частину своїх доходів із прибутку в амортизацію, знижує рівень оподаткування, залишаючи на підприємстві значну частку прибутку для загального стимулювання виробничої діяльності за допомогою проведення активної політики оновлення основного капіталу, прискорення впровадження технологічних інновацій у виробництво. Таким чином, прискорена амортизація розглядається як непрямі пільги при оподаткуванні [1].

Сьогодні, коли відбувається стабілізація економічної ситуації і зростання ВВП, необхідно створити умови для науково-технологічного розвитку держави та її економіки, а це вимагає переходу від податкової концепції амортизації до економічної, а також реалізації інноваційної функції амортизаційної політики. Назріла необхідність заміни фіскальних, контролінгових обмежень амортизаційної політики гнучким, стимулюючим режимом функціонування підприємства у сфері технічного оснащення, зокрема в роботі з нормами і методами амортизації, що існують у міжнародній практиці [5].

Виходячи з цього, у 2011 році почався новий етап амортизаційної політики, що передбачав створення умов для оновлення та модернізації основного капіталу, стимулювання зростання інвестицій в основний капітал, його оновлення і відтворення [7].

Податкова революція України 2011 року спонукала до проведення амортизаційних реформ:

- основний капітал було поділено на 16 груп замість дев'яти тих, що існували раніше;
- встановлено строки дії права використання основного капіталу;
- введено граничні й додаткові податкові норми амортизації відносно активної частини основного капіталу;
- визначено, що суми амортизаційних відрахувань не підлягають вилученню до бюджету, а також не можуть бути базою для нарахування будь-яких податків та зборів;
- встановлено, що витрати на поточний ремонт треба відносити нарахування в межах 10% [3].

Нині амортизаційна політика в Україні має такі характерні риси:

- укрупнення груп основного капіталу – збільшення їх до 16. Це спричинить збільшення норм амортизації і граничного розміру витрат на ремонт;
- первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних із ремонтом та поліпшенням об'єктів основних засобів (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція), що приведе до зростання майбутніх економічних вигод, очікуваних від використання об'єктів у сумі, що перевищує 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, які підлягають амортизації, на початок звітного податкового року із віднесенням суми поліпшення на об'єкт основного засобу, який ремонтується та поліпшується;
- суми амортизаційних відрахувань не підлягають вилученню до бюджету, а також не можуть бути базою для нарахування будь-яких податків і зборів;
- збільшення вартості об'єктів основних засобів, що амортизуються, здійснюється станом на кінець року (дата балансу), за результатами якого проводиться переоцінка, результати якої використовуються для розрахунку амортизації від першого дня наступного року;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовується лише в разі нарахування амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до 4 (машини та обладнання) і 5 (транспортні засоби) груп;
- амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів може нараховуватися за рішенням платника податків у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50% його вартості, яка амортизується, та решта 50% вартості, що амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100% його вартості;
- у разі ліквідації основних засобів за рішенням платника податку або в разі, якщо через незалежні від нього обставини основні засоби (їх частина) зруйновані, викрадені чи підлягають ліквідації, або платник податку змушений відмовитися від використання таких основних засобів унаслідок загрози чи неминучості їх заміни, руйнування або ліквідації, він у звітному періоді, у якому виникають такі обставини, збільшує витрати на суму вартості, що амортизується, за вирахуванням сум накопиченої амортизації окремого об'єкта основних засобів [3].

Вартість амортизації є, по суті, прогнозною інформацією про розміри потреби у джерелах фінансування, необхідних для заміни спожитого основного капіталу. Сума наявних коштів амортизаційних засобів засвідчує, що потреба у відшкодуванні основного капіталу є невеликою. Проте коефіцієнт забезпечення вибуття основного капіталу амортизаційними засобами показує, що потреба у відшкодуванні основного капіталу значно вища, а коштів амортизаційних засобів вистачає тільки для покриття

40–50% спожитого основного капіталу, що явно недостатньо навіть для простого відтворення основного капіталу. Такий низький коефіцієнт забезпеченості відшкодування вибуття основного капіталу пояснюється низькими нормами амортизації.

Отже, на сучасному етапі розвитку України не створено умов для швидкого технічного переоснащення і модернізації виробничого апарату. Тому основною концептуальною ідеєю амортизаційної політики нового типу мають бути нормалізація та дотримання відтворювальної пропорції, згідно з якою матеріальне споживання вартості основного капіталу повинно відповідати вартості засобів амортизації [4].

Висновки. Адаптація амортизаційної політики до нових економічних умов, на наш погляд, відбувається в Україні неупішно.

Цьому є об'єктивне пояснення: економічний стан нашої країни тривалий час не дозволяв трактувати податки з погляду амортизації, амортизаційної політики, а основним напрямом останньої було тільки регулювання надходжень до бюджету за допомогою фіскальних інструментів.

Механізм національної амортизаційної системи не вписується в рамки виділених нами типів амортизаційних механізмів, оскільки не функціонують дві її підсистеми: накопичення амортизаційних засобів та їх цільове використання.

Зміна принципів структури господарського механізму управління, економічної амортизації, що є дійсними витратами підприємств на відшкодування авансованого капіталу, наразі майже не цікавить державу. Нині у фокусі її уваги перебуває головним чином бухгалтерська і податкова амортизація, тобто ті суми амортизаційних відрахувань, які входять до собівартості продукції та впливають на розмір прибутку, що оподатковується.

Це свідчить про те, що потенційні можливості податкових пільг з амортизації не реалізуються внаслідок високого ступеня зносу основного капіталу та недостатньої оптимальності норм амортизації, які діють, а неможливість варіювання методами амортизації призводить до економічного спаду в Україні.

Література

1. Орлов П. Прискорена амортизація і прискорене зношення основних фондів / П. Орлов, С. Орлов // Економіка України. – 1999. – № 5. – С. 33.
2. Нікітін С. Податкові пільги, що стимулюють підприємницьку діяльність у розвинених країнах Заходу / С. Нікітін, А. Нікітін, М. Степанова // Світова економіка й міжнародні відносини. – 2000. – № 11. – С. 54.
3. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року [із змінами, внесеними згідно із Законами N 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010 р., N 3221-VI (3221-17) від 07.04.2011 р.] // Голос України. – 2011. – № 2755-VI. – 541 с.
4. Веретенникова И. И. Амортизация и амортизационная политика / И. И. Веретенникова. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 192 с.
5. Ложникова А. В. Инвестиционные механизмы в реальной экономике / А. В. Ложникова. – М. : МЗ-пресс, 2001. – 176 с.
6. Васильева Л. А. Амортизаційна політика – проблеми і перспективи / Л. А. Васильева // Фінанси. – 2006. – № 6. – С. 26–28.
7. Козьменко С. Н. Амортизация и оптимальные сроки службы техники : монографія / [С. Н. Козьменко, Т. А. Васильева, С. П. Ярошенко и др.]. – Сумы : Деловые перспективы, 2005. – С. 223.
8. Гордієнко В. М. Амортизаційна політика підприємства та суперечності облікових підходів / В. М. Гордієнко // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. – Вип. 5. – К. : КНЕУ, 2001. – С. 153–159.
9. Житний П. Концепція формування амортизаційної політики в умовах ринкової економіки / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 3. – С. 13–17.

Стаття надійшла до редакції 22 жовтня 2012 року

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

науковий журнал
В А К України

Видається з 1996 року
Виходить 6 разів на рік

Світове господарство і міжнародні
економічні відносини
Глобальний розвиток
Геополітика
Національна безпека
Економічна теорія
Економіка і управління
Соціальна економіка і політика
Гроші, фінанси і кредит
Регіональна економіка
Політичні інститути і процеси

Автори журналу:

провідні вчені
України та світу,
посли, державні діячі,
міські голови,
лідери бізнесу

**АНАЛІТИКА ДЛЯ ЕЛІТИ:
ПЕРЕДПЛАТИ І ДОЛУЧАЙСЯ!**

**ЯК
передплатити?**

Через
передплатні агенції:
«Ідея», «Саміт»,
«Періодика»,
«Меркурій»

Через
ДП «Преса»
Передплатний
індекс:
96437

Через редакцію журналу
«Економічний часопис-XXI»:
(044) 235-98-28,
235-98-27
editor@osp.com.ua